

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **Ing. P. O. Ph.D.**, zastoupené JUDr. Jiřím Pitronem, advokátem se sídlem Moravská Ostrava, Nádražní 2775/145, směřující proti rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 8. 3. 2013, č. j. 18 C 319/2007-256, proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 10. 2013, č. j. 8 Co 563/2013-294, a proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014, č. j. 25 Cdo 1106/2014-320, za účasti Okresního soudu ve Frýdku-Místku, Krajského soudu v Ostravě a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení a statutárního města Frýdek-Místek, zastoupeného JUDr. Milanem Pavelcem, advokátem se sídlem Zámecké náměstí 42, Frýdek-Místek, jako vedlejšího účastníka řízení,

t a k t o :

- I.** Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 8. 3. 2013 č. j. 18 C 319/2007-256, rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 10. 2013 č. j. 8 Co 563/2013-294 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014 č. j. 25 Cdo 1106/2014-320, **bylo porušeno** právo stěžovatelky na spravedlivý proces, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- II.** Tato rozhodnutí **se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Rekapitulace návrhu stěžovatelky

1. Dne 17. 6. 2014 byla Ústavnímu soudu doručena ústavní stížnost ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stěžovatelka se jí domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí, neboť má zato, že jimi bylo porušeno její právo na ochranu života a právo na ochranu zdraví ve smyslu čl. 6 a čl. 31 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Nad rámec toho se stěžovatelka rovněž domnívá, že obecné soudy v její věci nesprávně aplikovaly ustanovení § 11, § 16 a § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „občanský zákoník“), ustanovení § 27 odst. 3 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pozemních komunikacích“), vyhlášku Ministerstva dopravy a spojů ze dne č. 104/1997 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 104/1997 Sb.“), jakož i nařízení statutárního města Frýdek-Místek, č. 3/2003, plán zimní údržby pro zimní období 2003 – 2007 (dále jen „plán zimní údržby“).

2. K ústavní stížnosti napadenému usnesení Nejvyššího soudu stěžovatelka zejména uvádí, že předmětem jejího dovolání nebyla nesprávná skutková zjištění soudů obou stupňů

(skutková zjištění byla naopak podle stěžovatelky dokonce mezi účastníky v mnohém nesporná), ale nesprávné právní posouzení věci. Stěžovatelka utrpěla dne 23. 11. 2005 při přecházení vozovky úraz s těžkými zdravotními následky. Žalobou se domáhala proti městu Frýdek-Místek náhrady škody. Stěžovatelka však podle svého tvrzení nebyla úspěšná, jelikož soudy nesprávným výkladem došly k závěru, že si stěžovatelka způsobila škodu na zdraví sama a náhrada škody jí proto nebyla přiznána. Z toho důvodu se stěžovatelka obrátila na Nejvyšší soud. Jediným smyslem jejího dovolání bylo dosáhnout toho, aby Nejvyšší soud zrušil zamítavé rozsudky podřízených soudů a uložil jim projednat věc stěžovatelky znovu. Nejvyšší soud se však v napadeném usnesení zabýval důvody, jež nebyly předmětem ani obsahem dovolání stěžovatelky a o náhradě škody ve věci stěžovatelky není ani zmínky.

II. Průběh řízení před Ústavním soudem a podstatný obsah vyžádaného spisu

3. Ústavní soud si vyžádal spis Okresního soudu ve Frýdku-Místku, sp. zn. 18 C 319/2007. Z jeho obsahu se podává, že rozsudkem ze dne 1. 7. 2008, č. j. 18 C 319/2007-52, bylo žalovanému statutárnímu městu Frýdek-Místek (dále jen „žalovaný“ nebo „vedlejší účastník“) uloženo zaplatit stěžovatelce na náhradě škody na zdraví částku ve výši 270.609 Kč s úrokem z prodlení a dále uhradit náklady řízení. K odvolání žalovaného byl citovaný rozsudek okresního soudu usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 2. 2009, č. j. 8 Co 11/2009-89, zrušen a věc byla okresnímu soudu vrácena k dalšímu řízení. S právním i skutkovým posouzením okresního soudu se krajský soud do značné míry ztotožnil. Jeho pochybení však shledal v tom, že nárok stěžovatelky neposuzoval také z pohledu ustanovení § 441 občanského zákoníku, z něhož vyplývá povinnost soudu v řízení o žalobě na náhradu škody zkoumat i bez návrhu, zda jsou dány důvody pro omezení odpovědnosti žalovaného v důsledku spoluzavinění poškozené.

4. Okresní soud ve Frýdku-Místku poté rozsudkem ze dne 22. 2. 2010, č. j. 18 C 319/2007-123, uložil žalovanému zaplatit stěžovatelce částku 270.609 Kč s příslušenstvím. Vyšel zejména ze zjištění, že stěžovatelka dne 23. 11. 2005 okolo osmé hodiny večer utrpěla na místní komunikaci (ulice Riegrova ve Frýdku-Místku) při jejím přecházení úraz, a to v důsledku uklouznutí. V době, kdy k úrazu došlo, byla silnice zledovatělá, bez jakéhokoliv posypu a chemického ošetření. Stěžovatelka měla zimní obuv a přecházení místní komunikace věnovala náležitou pozornost. Při pádu utrpěla zlomeninu kosti křížové a zlomeninu obou ramének kosti stydké vpravo. V pracovní neschopnosti byla od 23. 11. 2005 do 14. 8. 2006. Bodové ohodnocení bolestného bylo stanoveno na 330 bodů. V záznamu o zimní údržbě vystaveném Technickými službami města Frýdek-Místek, a.s. dne 23. 11. 2005 se podle okresního soudu neuvádí, jaké bylo počasí dne 23. 11. 2005 ve 20 hodin. Záznam obsahuje údaj z 21. hodiny téhož dne, kdy teplota klesla na -5 °C. Chemický posyp ulice Riegrova byl proveden až ve 22 hodin. Z plánu zimní údržby pro zimní období 2003 až 2007 dále podle okresního soudu vyplynulo, že místní komunikace na ulici Riegrova ve Frýdku-Místku byla zařazena do druhého pořadí důležitosti údržby komunikací. Lhůta pro zmírňování závad tedy byla 12 hodin od jejich vzniku.

5. Na základě těchto zjištění soud věc posoudil podle ustanovení § 27 odst. 3 a 4 zákona o pozemních komunikacích ve znění ke dni 23. 11. 2005, dále podle § 441, § 444 odst. 1 a § 446 občanského zákoníku a dospěl k závěru, že žalovaný jako vlastník místní komunikace odpovídá za škodu, která vznikla stěžovatelce, neboť její příčinou byla závada ve schůdnosti. Žalovaný prý neprokázal, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu způsobenou povětrnostními vlivy zmírnit či na ni upozornit. Z denního záznamu údržby komunikací ze dne 23. 11. 2005, kterou provádí na základě smlouvy o dílo uzavřené s žalovaným Technické služby města Frýdek-Místek, a. s., totiž nevyplývá, že by daného dne byla před vznikem úrazu prováděna jakákoliv údržba předmětné komunikace. V této souvislosti okresní soud rovněž odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007,

sp. zn. 25 Cdo 2142/2005, podle něhož se správce komunikace nemůže své odpovědnosti zprostit poukazem na uzavřenou smlouvu o dílo, na základě které byly v tomto konkrétním případě Technické služby města Frýdek-Místek, a. s. povinny udržovat místní komunikace ve vlastnictví žalovaného.

6. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 10. 2010, č. j. 8 Co 276/2010-161, rozsudek okresního soudu potvrdil a žalovanému uložil povinnost uhradit náklady řízení. Ztotožnil se přitom zcela jak se skutkovými východisky, tak s právním hodnocením okresního soudu. I podle krajského soudu se tedy jednalo o závadu ve schůdnosti komunikace podle ustanovení § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích ve znění k 23. 11. 2005, která byla příčinou pádu stěžovatelky a následně škody na jejím zdraví. Okresní soud správně dovodil též odpovědnost žalovaného za škodu podle § 27 odst. 3 citovaného zákona ve znění k 23. 11. 2005. Podle citovaného ustanovení vlastník místní komunikace odpovídal s výjimkou případů zde uvedených za škody, jejichž příčinou byla mimo jiné závada ve schůdnosti místní komunikace, pokud neprokázal, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, zmírnit nebo na ni upozornit. Za situace, kdy bylo v řízení prokázáno, že před vznikem úrazu dne 23. 11. 2005 nebyla na předmětné komunikaci prováděna jakákoliv údržba, žalovaný neprokázal, že nebylo v mezích jeho možností závadu ve schůdnosti na předmětné komunikaci, způsobenou povětrnostními vlivy, zmírnit, ani na ně předepsaným způsobem upozornit. V řízení přitom nebylo rovněž prokázáno, že by se stěžovatelka dopustila protiprávního jednání, které by bylo jednou z příčin vzniku škody. Naopak, stěžovatelka věnovala chůzi přes komunikaci náležitou pozornost a měla s ohledem na klimatické podmínky i vhodnou obuv.

7. Proti naposledy citovanému rozsudku krajského soudu podal žalovaný dovolání. Rozsudkem ze dne 25. 9. 2012, č. j. 25 Cdo 2758/2011-187, Nejvyšší soud citované rozsudky Krajského soudu v Ostravě a Okresního soudu ve Frýdku-Místku zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení. V rozsudku mimo jiné zdůraznil, že objektivní odpovědnost podle ustanovení § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích je spojována s takovým stavem komunikací, který tvoří závadu ve schůdnosti ve smyslu § 26 uvedeného zákona. V podstatě jde podle Nejvyššího soudu o nepředvídatelnou změnu ve schůdnosti komunikace, způsobenou vnějšími vlivy, a to o změnu natolik významnou, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace či důsledky povětrnostních vlivů nemůže její výskyt předpokládat a účinně na ni reagovat. Jestliže však v daném případě podle skutkových zjištění byla příčinou pádu stěžovatelky souvislá vrstva námrazy, aniž bylo zjištěno, že šlo o změnu ve schůdnosti, kterou stěžovatelka nemohla předvídat, pak tento stav komunikace neodpovídá pojmu závada ve schůdnosti. Nemůže se tak v daném případě podle Nejvyššího soudu jednat o objektivní odpovědnost vlastníka místní komunikace podle zákona o pozemních komunikacích, jenž je zákonem speciálním ve vztahu k úpravě náhrady škody v občanském zákoníku.

8. Po tomto zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem napadeným nyní projednávanou ústavní stížností žalobu stěžovatelky na zaplacení částky 270.609 Kč zamítl a uložil jí zaplatit žalovanému na nákladech řízení částku 124.130 Kč. V rozsudku pak stručně uvedl, že „v dané věci nebylo možno žalobě vyhovět, neboť žalobkyně neprokázala jednotlivé atributy nároku na náhradu škody. Předně neprokázala porušení právní povinnosti žalovaným. Žalovaný při zajišťování zimní údržby v roce 2005 postupoval podle nařízení města č. 3/2003. Ul. Riegrova, na které došlo k úrazu žalobkyně, spadá podle přílohy k tomuto nařízení do II. pořadí. Podle denního záznamu z 22. 11. 2005 naposledy před úrazem sněžilo v 6.00 hod. uvedeného dne a hned uvedeného dne v době od 6.30 do 14.00 hod. byl proveden posyp solí v části – Spořilov – v níž se nachází rovněž ulice Riegrova. Žádné jiné ošetření nebylo nutné provádět, neboť dopravně technický stav si to nevyžadoval a jedná se o ulici malé dopravní důležitosti. Žalovaný tedy splnil svoji

povinnost zmírnit následky vzniklé povětrnostní situace ve lhůtě do 12 hodin podle citovaného nařízení. Žalobkyně dále neprokázala zavinění žalovaného na vzniklé škodě. Ze závěru o skutkovém stavu vyplývá, že počasí ve dnech 21. 11. až 23. 11. 2005 bylo stabilní a žalobkyně dobře úsek, po němž šla, znala. Žalobkyně sama uvedla, že vozovka byla namrzlá v celé délce a podle názoru soudu si měla žalobkyně počínat opatrněji a pokud viděla, že vozovka je namrzlá, neměla přes ni přecházet. Žalobkyně mohla pejska vyvenčit před domem a vrátit se zpět. Podle názoru soudu se žalobkyně převážnou měrou podílí na tom, že došlo k jejímu úrazu tím, že dostatečně neodhadla situaci a porušila svoji prevenční povinnost podle § 415 občanského zákoníku počínat si tak, aby nedošlo k poškození jejího zdraví.“

9. K odvolání stěžovatelky Krajský soud v Ostravě tento rozsudek okresního soudu rozsudkem napadeným nyní projednávanou ústavní stížností potvrdil a uložil stěžovateli povinnost zaplatit žalobci na nákladech nalézacího řízení částku 132.470 Kč a na nákladech odvolacího řízení částku 19.440 Kč. Podle krajského soudu jsou totiž skutková zjištění okresního soudu zcela správná a krajský soud je proto pro účely svého rozhodnutí převzal. Protože z důvodů vysvětlených ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu se v dané věci nejedná o závadu ve schůdnosti a nejde tedy o objektivní odpovědnost vlastníka místní komunikace ve smyslu zákona o pozemních komunikacích, bylo na projednávaný případ nutno nahlížet z pohledu ustanovení občanského zákoníku týkajících se náhrady škody. Podle § 420 a § 415 občanského zákoníku je přitom třeba zkoumat otázku zavinění. V řízení ovšem nebylo prokázáno porušení právní povinnosti žalovaným, jakožto základního předpokladu odpovědnosti za škodu. Žalovaný totiž při zajišťování zimní údržby postupoval podle plánu zimní údržby a ve shodě s § 42 a § 46 vyhlášky č. 104/1997 Sb., z nichž plán zimní údržby vychází. Jestliže z denního záznamu ze dne 22. 11. 2005 vyplývá, že naposledy před úrazem, k němuž došlo 23. 11. 2005 kolem dvacáté hodiny večerní, sněžilo v 6 hodin ráno dne 22. 11. 2005 a ihned téhož dne v době od půl sedmé ráno do dvou hodin odpoledne byl proveden posyp ulice Riegrova, pak lze i podle krajského soudu uzavřít, že si žalovaný splnil svou povinnost zmírnit následky vzniklé povětrnostní situace. Na straně žalovaného tak nelze dovodit protiprávní jednání, jakožto základní předpoklad odpovědnosti za škodu, když ani nelze dovodit porušení prevenční povinnosti podle § 415 občanského zákoníku. K odůvodnění výroku o nákladech řízení krajský soud dodal, že náklady zastoupení žalovaného advokátem nebyly vynaloženy neúčelně. S ohledem na povahu věci, kdy se jednalo o nárok na náhradu škody, který není běžným sporem, žalovaný podle krajského soudu nemohl využít služeb svého právního oddělení. Průběh řízení naopak svědčí pro závěr o nutnosti aktivního zastoupení žalovaného advokátem, a jak vyplývá z vyjádření žalovaného, tento nedisponuje žádným právníkem, který by se specializoval na soukromé právo.

10. O následném dovolání rozhodl Nejvyšší soud tak, že řízení o dovolání proti rozsudku okresního soudu zastavil a dovolání proti rozsudku krajského soudu odmítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

III. Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

11. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastníci řízení a vedlejší účastník.

12. Okresní soud ve Frýdku-Místku ve svém vyjádření pouze odkázal na napadený rozsudek a sdělil, že na jeho závěrech nemá co měnit. Podobně krajský soud uvedl,

že se nedopustil žádného procesního pochybení, které by ve svém důsledku znamenalo porušení ústavních práv stěžovatelky. Také Nejvyšší soud odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Vyslovil přesvědčení, že své rozhodnutí dostatečně srozumitelně odůvodnil, rozhodl tedy v souladu s procesním předpisem a jeho rozhodnutí tak neporušuje žádná ústavně chráněná práva stěžovatelky.

13. Vedlejší účastník ve svém vyjádření zejména uvedl, že pokud stěžovatelka přecházela viditelně zledovatělou vozovku za účelem vyvenčení pejska, nedostála své povinnosti účastníka provozu na pozemních komunikacích předcházet škodám. Tento princip přitom vyplývá i z ustanovení § 415 občanského zákoníku. Takovou volbu tedy lze podle vedlejšího účastníka kvalifikovat jako podcenění rizika úrazu, přičemž prý údržba místní komunikace byla provedena zcela v souladu se zimním plánem údržby. Ta přitom není určena primárně k chůzi chodců, nýbrž pro provoz silniční dopravy. Místní komunikace v daném případě sousedí s chodníkem, jenž byl v inkriminované době udržován. Proto je ústavní stížnost zjevně neopodstatněná.

14. Za této situace, kdy účastníci ani vedlejší účastník řízení ve svých vyjádřeních neuvedli nic dalšího nad rámec napadených rozhodnutí, je Ústavní soud z důvodu hospodárnosti řízení již nezasílal k případné replice stěžovatelce.

IV. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

15. Ústavní soud konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není součástí soustavy soudů (čl. 91 Ústavy) a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce.

16. Dále Ústavní soud vycházel ze skutečnosti, že při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze opomíjet jejich účel a smysl a že je třeba je vždy vykládat ústavněkonformním způsobem. Neudržitelnou je proto i aplikace práva vycházející pouze z jazykového výkladu; ten by měl sloužit v zásadě toliko k prvotnímu pochopení příslušné právní normy. K jejímu úplnému porozumění je však třeba využít další metody, jako je zejména teleologický, logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.

17. Jednou ze situací, kdy již nelze rozhodnutí soudu považovat za spravedlivé a nutno je označit za dokonce protiústavní, je případ [srov. k tomu např. nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná pod <http://nalus.usoud.cz>], kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními, anebo z nich při žádné možné interpretaci z odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají. Takovéto rozhodnutí pak odporuje čl. 36 odst. 1 Listiny. Právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny v sobě totiž zahrnuje i právo na racionální odůvodnění závěrů obecných soudů v jejich rozhodnutích. Pouze závěry soudu objektivně udržitelné lze považovat za výraz nezávislého rozhodování. Pokud soud své závěry racionálně obhajitelně nezdůvodní, jde o projev jeho libovůle (popř. svévole), zakládající zmíněný protiústavní stav. V tomto kontextu lze poukázat např. na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 947/09 ze dne 17. 3. 2010 [N 56/56 SbNU 593 (bod III., odst. 5)], nebo na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3269/12 ze dne 25. 7. 2013 [N 133/70 SbNU 237 (bod IV.)].

18. Konfrontuje-li Ústavní soud uvedená obecná východiska s odůvodněními napadených rozhodnutí obecných soudů, pak tato rozhodnutí neobstojí.

19. Předně je třeba vyjít z recentní – poměrně rozsáhlé – judikatury Nejvyššího soudu, jež se vztahuje právě k otázkám odpovědnosti související se sjízdností, respektive se schůdností

komunikací. Sám zákon o pozemních komunikacích totiž v ustanovení § 26 až § 28 upravuje odpovědnost vlastníka místní komunikace nebo chodníku za jejich schůdnost, a to ve vztahu k tzv. závadě ve schůdnosti, popř. ve sjízdnosti. Konkrétně § 27 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích praví že, „[v]lastník místní komunikace nebo chodníku odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti chodníku, místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit“. Závadou ve schůdnosti se přitom podle § 26 odst. 7 zákona o pozemních komunikacích rozumí taková změna ve schůdnosti pozemní komunikace, kterou „nemůže chodec předvídat při pohybu přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu a povětrnostním situacím a jejich důsledkům“. V návaznosti na zmíněnou zákonnou úpravu se např. podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1713/2008 (veškerá rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná v databázi pod www.nsoud.cz) závadou ve schůdnosti rozumí natolik významné zhoršení schůdnosti, že chodec ani při obezřetné chůzi respektující stav komunikace či důsledky povětrnostních vlivů nemůže takové zhoršení předpokládat a účinně na ně reagovat (srov. k tomu obdobně například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1530/2011). Vedle této výkladové linie se Nejvyšší soud ve své judikatuře zabýval rovněž otázkou vztahu mezi objektivní odpovědností podle zákona o pozemních komunikacích (tak jak byla nastíněna výše) a obecnou občanskoprávní odpovědností podle § 420 a násl. občanského zákoníku. V rozsudku ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3597/2013, tak mimo jiné uvedl, že zákon o pozemních komunikacích, upravující odpovědnost vlastníka (správce) komunikace za škodu, je sice ve vztahu k ustanovení § 420 občanského zákoníku speciálním předpisem, to však neznamená, že není-li v konkrétním případě dána objektivní odpovědnost žalovaného města za škodu způsobenou závadou ve schůdnosti, je zároveň vyloučena jeho obecná odpovědnost za konkrétní porušení právní povinnosti. Zákon o pozemních komunikacích upravuje totiž jen objektivní odpovědnost správce komunikace za škody, jejichž příčinou byly závady ve sjízdnosti či ve schůdnosti, nikoliv obecnou odpovědnost každého za škodu vzniklou v příčinné souvislosti s porušením konkrétní právní povinnosti. Předpoklady objektivní odpovědnosti (za výsledek) a předpoklady odpovědnosti obecné (za zaviněné porušení právní povinnosti) nejsou totožné a totožné nejsou ani podmínky, za nichž se lze odpovědnosti zprostit. Zkoumání podmínek odpovědnosti žalovaného podle § 420 občanského zákoníku (porušení právní povinnosti, vznik škody a vztah příčinné souvislosti mezi nimi) proto není vyloučeno (srov. k tomu též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 279/96 nebo rozsudek téhož soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2142/2005).

20. Z průběhu řízení o právě projednávané věci, tak jak bylo shora rekapitulováno, je přitom na první pohled zřejmé, že okresní i krajský soud, ač věc před zrušujícím rozhodnutím Nejvyššího soudu projednávaly celkem čtyřikrát, ve svých úvahách nedostatečně hodnotily východiska již ustálené judikatury Nejvyššího soudu vážící se k objektivní odpovědnosti ve smyslu zákona o pozemních komunikacích. To se projevilo nejen v nesprávném výkladu závady schůdnosti, jakožto výjimečného stavu komunikace, jenž nelze bez dalšího ztotožňovat s náledím či jinými povětrnostními vlivy (respektive jejich důsledky), ale také například v tom, že okresní soud – vázán zrušovacím rozhodnutím krajského soudu – objektivní odpovědnost za závadu ve schůdnosti nazíral hlediskem spoluzavinění ve smyslu § 441 občanského zákoníku. Nicméně, a to je právě vzhledem k projednávané ústavní stížnosti určující, k pochybením majícím zmiňovaný ústavněprávní rozměr došlo i po tomto zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu.

21. Okresní soud totiž zkoumání podmínek odpovědnosti žalovaného ve smyslu § 420 a násl. občanského zákoníku (tedy porušení právní povinnosti, vznik škody a příčinná

souvislost mezi nimi) provedl značně povrchně. Vlastnímu právnímu hodnocení věnoval jen několik řádek (srov. citaci v narativní části tohoto nálezu), když na druhou stranu v podstatném rozsahu převzal skutková zjištění, popsaná již v rozsudku ze dne 22. 2. 2010. Tehdy ovšem žalobnímu žádání stěžovatelky vyhověl, neboť učinil mimo jiné závěr, že stěžovatelka měla zimní obuv a přecházení věnovala náležitou pozornost. V době, kdy k úrazu stěžovatelky došlo, byla silnice na ulici Riegrova zledovatělá a bez jakékoliv údržby, když chemický posyp ulice byl proveden až několik hodin po úrazu stěžovatelky. V rozsudku ze dne 8. 3. 2013 se naopak uvádí, že naposledy ve Frýdku-Místku sněžilo dne 22. 11. 2005 a ještě téhož dne byl podle záznamů žalovaného a podle výsledku svědků, jež pro Technické služby města Frýdek-Místek zimní údržbu prováděli, proveden posyp solí. Okresní soud přitom výslovně uvádí, že posyp solí byl proveden v části Spořilov, „v níž se rovněž nachází ulice Riegrova“. Žádné jiné ošetření přitom podle soudu nebylo nutné provádět, protože dopravně-technický stav si to nevyžadoval a počasí bylo ve dnech 21. 11. až 23. 11. 2005 podle zpráv Českého hydrometeorologického ústavu – stanice Mošnov stabilní. Pokud tedy stěžovatelka sama podle okresního soudu uvádí, že vozovka byla po celé délce namrzlá, neměla přes ni přecházet (sic!). Stěžovatelka se tak podle soudu převážnou měrou podílela na svém zranění, když naopak Technické služby města Frýdek-Místek postupovaly podle okresního soudu při zimní údržbě zcela podle plánu zimní údržby, vydaného ve formě nařízení samotným žalovaným.

22. Z právě uvedeného tedy podle Ústavního soudu vyplývá, že okresní soud při zkoumání odpovědnosti žalovaného neměl vůbec postaveno najisto, zda a v jakém rozsahu se skutečně – tedy nikoliv jen podle záznamu žalovaného – zimní údržba v inkriminované době na ulici Riegrova prováděla. To, že se údržba prováděla v části Spořilov, totiž ještě nic nevypovídá o údržbě ulice Riegrova, a to zvláště za situace, kdy ze samotného ústavní stížností napadeného rozsudku okresního soudu vyplývá, že údržba ulice Riegrova nebyla prováděna přesně podle mapové přílohy k plánu zimní údržby (str. 6). Okresní soud tedy na jedné straně ve svém rozhodnutí uzavírá, že ulice Riegrova byla podle jeho zjištění ošetřena jeden den před úrazem stěžovatelky v reakci na aktuální sněžení a žádné další údržby nebylo potřeba, když ovšem na jiném místě svého odůvodnění konstatuje, že několik hodin po úrazu stěžovatelky byl na ulici Riegrova proveden chemický posyp. Za této situace se proto nabízí otázka, proč vlastně k této údržbě místní komunikace bylo přistoupeno, když podle okresního soudu lze dovodit, že předchozí údržba byla dostatečná a počasí bylo stabilní (nově nesněžilo). Okresní soud ve svém rozsudku rovněž nevysvětluje, jaké okolnosti odůvodňovaly, že i po údržbě provedené dne 21. 11. 2005 zůstal stav vozovky zledovatělý po celé její délce, což soud vedlo k závěru, že stěžovatelka neměla vozovku na ulici Riegrova přecházet a pokud tak učinila, v převážné míře zavinila poškození svého zdraví. Totiž sama okolnost, že se údržba vozovek na území žalovaného provádí v souladu s plánem zimní údržby (jenž má formu nařízení žalovaného) ještě nic nevypovídá o tom, zda tento plán je v souladu se zákonem a jeho prováděcím předpisem či nikoliv. Ve vztahu k takové okolnosti však okresní soud právní hodnocení v ústavní stížností napadeném rozhodnutí provedl jen zcela okrajově, když toliko konstatuje, že žalovaný splnil svoji povinnost zmírnit následky vzniklé povětrnostní situace ve lhůtě dvanácti hodin. Zde je přitom třeba podle Ústavního soudu rovněž připomenout, že vyhláška č. 104/1997 Sb. stanoví jen vybrané aspekty údržby komunikací. Tedy jistě v tomto ohledu existuje dostatečný prostor pro soud, aby uvážil, zda smysl a účel předmětné úpravy byly v daném případě dostatečně naplněny.

23. S odkazem na uvedené nastal podle přesvědčení Ústavního soudu výše zmíněný stav, kdy právní závěry okresního soudu při žádné rozumné interpretaci nelze ze skutkových zjištění dovodit, ba co více, jednotlivé právní závěry si vzájemně protiřečí. Krajský soud pak v ústavní stížností napadeném rozhodnutí tuto diskrepanci nenapravitel a naopak skutková zjištění okresního soudu interpretoval souhrnně tak, že jejich význam v jednotlivostech ještě

více zkreslil. V jeho rozhodnutí je tak kupříkladu uvedeno, že se ztotožňuje se závěry okresního soudu spočívajícími ve zjištění, že dne 21. 11. 2005 byl v době od půl sedmé ráno do dvou hodin odpoledne proveden posyp ulice Riegrova, kde o den později došlo k pádu stěžovatelky. Zde ovšem Ústavní soud nepřehlédl, že okresní soud toliko vyšel z toho, že byla-li dne 22. 11. 2005 prováděna údržba komunikací v části Spořilov (obecné soudy zde mají patrně na mysli sídliště Spořilov), musela být údržba provedena právě i v ulici Riegrova.

24. Nadto krajský soud v právě projednávané věci pochybil i v tom, že i přes odkazy stěžovatelky na relevantní judikaturu Ústavního soudu přiznal žalovanému – jako statutárnímu městu – náhradu nákladů za zastoupení advokátem. Podle Ústavního soudu totiž v případě náhrady škody za úraz nastalý na komunikacích statutárního města nejde o událost natolik výjimečnou, že by i právník, jenž se na tuto oblast nespécializuje, nebyl schopen zastupovat žalované statutární město před soudem. Nebyl proto důvod přiznat žalovanému náhradu nákladů za právní zastoupení (což se ostatně konstatuje i v záhlaví citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu). V tomto směru postačuje pro stručnost poukázat na ustálenou judikaturu zdejšího soudu, podle níž právní zastoupení není účelně využíváno takovým účastníkem soudního řízení, jenž disponuje dostatečným odborným aparátem, aby byl schopen svá práva hájit i bez zastoupení advokátem. Srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2929/07 ze dne 9. 10. 2008 (N 167/51 SbNU 65), nález sp. zn. I. ÚS 1452/09 ze dne 17. 8. 2009 (N 186/54 SbNU 303), nález sp. zn. IV. ÚS 1087/09 ze dne 24. 11. 2009 (N 243/55 SbNU 349), kde Ústavní soud konstatoval, že tam, kde je k hájení svých zájmů stát vybaven příslušnými organizačními složkami, není důvod, aby výkon svých práv a povinností z této oblasti přenášel na soukromý subjekt (advokáta); pokud však tak učiní, není důvod uznat takto vzniklé náklady řízení jako náklady účelně vynaložené. V obdobném směru se Ústavní soud vyjádřil i ve svém nálezu z 23. 11. 2010, sp. zn. III. ÚS 2984/09 (N 232/59 SbNU 365) ve vztahu ke statutárnímu městu Brno v restitučním řízení. Zde pak výslovně uvedl, že statutární města jsou dostatečně materiálně a personálně vybavena, aby byla schopna hájit svá práva i bez zastoupení advokátem. Proto, nebude-li v konkrétním případě prokázán opak, nejsou náklady statutárního města na zastoupení advokátem náklady účelně vynaloženými.

25. Ze všech těchto důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 1 a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil, neboť shledal porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny. Protože Nejvyšší soud svým rozhodnutím porušení základních práv stěžovatelky nenapravit, přistoupil Ústavní soud ke zrušení i jeho rozhodnutí. Úkolem obecných soudů bude v dalším řízení vypořádat shora popsané rozpory mezi skutkovými a právními závěry a znovu rozhodnout tak, aby již byly v souladu a nikoliv v extrémním rozporu.

26. Ústavní soud rozhodl bez nařízení jednání ve smyslu ustanovení § 44 zákona o Ústavním soudu, neboť od tohoto jednání nebylo lze očekávat další objasnění věci a Ústavní soud v řízení o projednávané ústavní stížnosti žádné dokazování neprováděl.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu)

V Brně dne 21. července 2015

Radovan Suchánek
předseda senátu